

Оксана ЗОЛОТАРЬОВА

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛАКОФАРБОВИХ МАТЕРІАЛІВ

На світовому ринку останні два роки виявилися найбільш складними для виробників лакофарбових матеріалів (ЛФМ). Глобальна фінансова та економічна криза зупинила велику кількість будівельних проектів, що зумовило зниження попиту на лакофарбові матеріали до рівня 2002–2003 рр. Сьогодні ситуація починає поступово відновлюватися за рахунок активізації приватного будівництва. Саме тому актуальним є аналіз розвитку цього ринку в 2000–2010 рр. і визначення тенденцій на 2011 р., що і є метою роботи.

Проблеми дослідження стану та перспектив розвитку українського ринку лакофарбових матеріалів у різні роки висвітлювалися в роботах І. Бакус, Д. Ісакової, М. Бойко, О. Мельник та ін. [1–4]. Із 2006 р. в цій галузі спеціалістами аналітичного видання "Хим-Експерт ЛКМ" проводяться регулярні дослідження.

На думку фахівців В. Свідерського та Т. Караваєва [5], аналіз ринку лакофарбових матеріалів в Україні – досить складне завдання. Це пов'язано з низкою об'єктивних причин та обставин:

- відсутність чітких критеріїв збору та обробки статистичної інформації щодо стану ринку;
- відсутність певного визначення термінів "лакофарбові матеріали" та "лакофарбова продукція". Це не дає змоги отримати порівнювані статистичні дані щодо обсягів виробництва та реалізації;
- значна кількість малих підприємств, обсяги виробництва на яких важко відстежити та врахувати в загальній статистичній звітності;
- тривалий термін оприлюднення офіційних даних Державним комітетом статистики.

Тенденції на вітчизняному ринку лакофарбових матеріалів у 2008–2009 рр. суттєво відрізнялися від тих, які спостерігалися в попередні роки розвитку галузі: в цей період обсяги пропозиції значно перевищували попит. У докризові часи український ринок ЛФМ відносили до найбільш привабливих в сегментах як промислової, так і будівельно-декоративної продукції. Щорічний приріст виробництва лакофарбових матеріалів в Україні оцінювався на рівні 10–15 %. За підсумками 2002–2008 рр., темпи приросту становили 50 % [3].

Ситуація на ринку ЛФМ у 2008 р., викликана глобальною кризою, змусила виробників перейти до дистрибутивної схеми реалізації товару. Споживачі через брак коштів почали віддавати перевагу дешевшим фарбам, що змінило структуру споживання та виробництва лакофарбових матеріалів. Після зміщення переваг споживачів у бік дешевої продукції та скорочення темпів житлового будівництва, вітчизняні виробники стали поступово знижувати завантаження потужностей для скорочення кількості складських запасів.

Виробництво. Перші ознаки галузевої кризи у виробництві лакофарбових матеріалів виникли вже в серпні – вересні 2008 р., а в жовтні – грудні секторальне зниження обсягів випуску лакофарбових матеріалів (у порівнянних вартісних показниках відповідно до 2007 р.) становило вже 28 %.

ДП "Черкаський НДІТЕХІМ" повідомив [6], що виробництво лакофарбових матеріалів в Україні в першому кварталі 2009 р. суттєво скоротилося внаслідок зниження споживчого та промислового попиту на лакофарбову продукцію. Слід відзначити, що її випуск в аналізований період був нестабільним, тенденція до уповільнення спаду в лютому – березні 2009 р. була нестійкою.

Дані щодо обсягів виробництва лакофарбових матеріалів у 2009 р. різняться залежно від джерела та оцінюються у 195–216 тис. т, що на 30–40 % нижче за показники 2008 р. Частка фасадних ЛФК становила 20 % ринку, тоді як у 2008 р. – 35 %. Основну частку попиту в 2009 р. склали інтер'єрні лакофарбові матеріали – 55 % загального обсягу ринку. Серед декоративних ЛФМ 70 % вибору споживачів становить продукція на органічній основі [7].

Окрім обмеження попиту, спад виробництва лакофарбових матеріалів був зумовлений також іншими чинниками: ростом заборгованості постачальникам сировини, відсутністю доступу до кредитних ресурсів і обігових коштів тощо. Частина підприємств-товаровиробників ЛФМ у 2009 р. працювали за схемою разових замовлень.

Темпи зростання вартісних обсягів випуску та загальна динаміка виробництва лакофарбових матеріалів в Україні, за матеріалами Державного комітету статистики України [8] та ДП "Черкаський НДІТЕХІМ" [6; 9; 10], наведено в таблиці та на рис. 1.

**Темпи зростання обсягів випуску лакофарбових матеріалів
в Україні у порівняних цінах, % до попереднього року**

Рік	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Темпи зростання, %	112.7	105.6	122.0	110.7	118.0	85.4	107.0	94.0	89.0

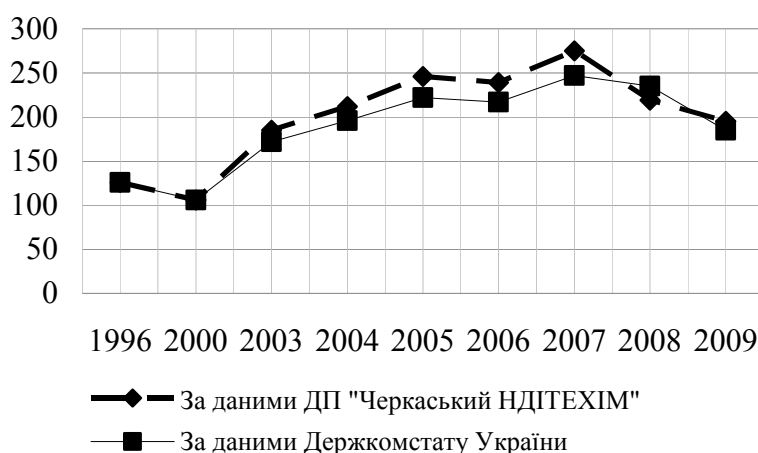

Рис. 1. Динаміка виробництва лакофарбових матеріалів в Україні, тис. т

Діаграма підтверджує наявність відзначеної фахівцями проблеми щодо невідповідності даних про обсяги виробництва в дослідженнях різних статистичних установ і аналітичних видань [5]. Розбіжності між даними Держкомстату України та ДП "Черкаський НДІТЕХІМ" становлять 7–12 %.

За різними оцінками [11; 12], лакофарбова промисловість України до 2008 р. налічувала майже 150 підприємств, близько 50 з яких були здатні виробляти понад 1000 т лакофарбової продукції на рік. Лише 15 підприємств виготовляли майже 60 % вітчизняних лакофарбових матеріалів, серед яких найбільшими були ВАТ "Дніпропетровський ЛФЗ", ВАТ "Суміхімпром", ЗАТ "Лакма", ТОВ ПП "ЗІП", ЗАТ "Хімрезерв" та ін. До провідних вітчизняних виробників ЛФМ належить низка крупних фірм із іноземними інвестиціями, організованих протягом останніх років, зокрема "Снежка-Україна", "ЙОБИ-Україна", "Мефферт Ганза Фарбен" і "Поліфарб Україна". Особливо швидкими темпами зростала кількість дрібних фірм із обсягами виробництва до 500 т продукції на рік. За оцінками ДП "Черкаський НДІТЕХІМ", на ринку була присутня значна частина нелегальних виробників, частка яких становила від 15 до 25 %.

Унаслідок кризи 2008–2009 рр. значно скоротилася кількість підприємств-виробників лакофарбових матеріалів. За даними інтернет-видання *Domobaza.info* [7], на сьогодні їх залишилося приблизно 70. Скрутне становище не витримали не лише маленькі підприємства: в

червні 2010 р. визнано банкрутом найбільшого вітчизняного виробника лакофарбових матеріалів – "Дніпропетровський лакофарбовий завод". Серед основних виробників матеріалів на основі органічних розчинників експерти [13] сьогодні називають "Композит сервіс", "Омега", ПП "Олейников" та ін. Виготовлення екологічно безпечних ЛФМ в Україні здійснюють ПП "Олейников", "Капарол Днепр", "Хенкель Баутекник", "Мефферт Ганза", "ЗИП", "Снежка-Україна".

Станом на жовтень 2010 р. до найбільших виробників лакофарбової продукції віднесено 10 підприємств, які випускають майже 70 % всієї лакофарбової продукції в Україні: ВАТ ПП "ЗИП", ЗАТ "Поліфарб Україна", компанія "Хенкель Баутекник", ПП "Олейников" та ін. [3].

ДП "Черкаський НДІТЕХІМ" [9] було прогнозовано, що в сегменті лакофарбових матеріалів у 2009 р. в Україні продовжуватиметься диференційоване скорочення попиту, яке торкнеться насамперед сегменту ЛФМ промислового призначення та дорогого цінового сегменту. Відносно незначна рецесія буде характерною для водорозчинних фарб середнього цінового сегменту, орієнтованих на споживчий ринок.

Зовнішня торгівля. Попит на лакофарбову продукцію задовольняється переважно за рахунок внутрішнього виробництва, проте імпорту також досить суттєво впливає на формування цього ринку. Лакофарбова продукція постачається до України з більше ніж 30 країн світу. Найвідоміші компанії-імпортери – *AkzoNobel* (Швеція), *Belinka Belles* (Словенія), *Meffert* (Німеччина), *Tikkurila* (Фінляндія) та ін.

Імпорт становить майже 15 % загального ринку ЛФМ в Україні. Динаміку обсягів імпорту та експорту лакофарбових матеріалів у 2000–2009 рр. за офіційними даними Державної митної служби наведено на *рис. 2*.

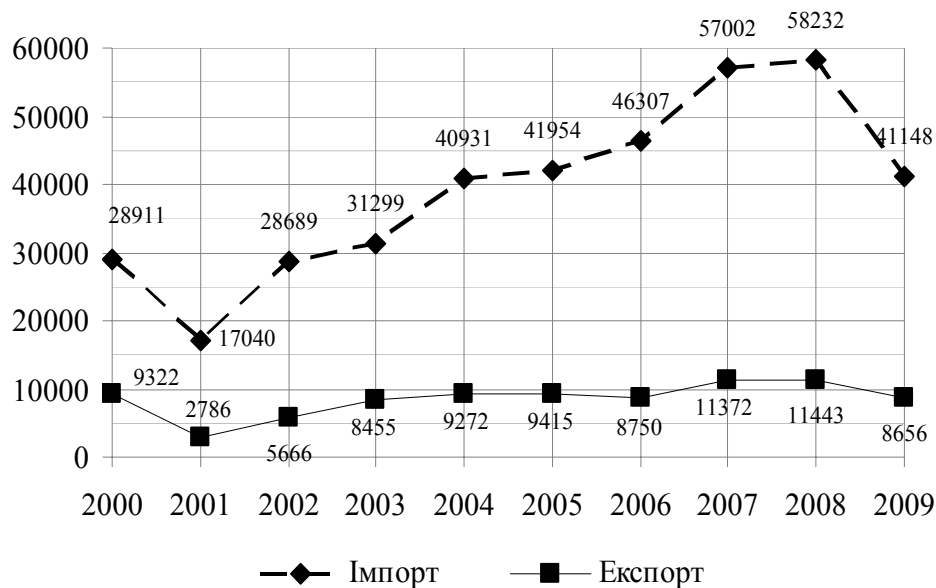

Рис. 2. Динаміка обсягів зовнішньої торгівлі лакофарбовими матеріалами в 2000–2009 рр., т [14]

Отже, починаючи з 2001 р. поставки до України імпортованих лакофарбових матеріалів постійно зростали і в 2008 р. досягли 58 тис. т. У 2009 р. показники імпорту ЛФМ знизилися на 30, експорту – на 25 %. Сьогодні лакофарбові матеріали завозяться до України переважно з Німеччини та Польщі (рис. 3).

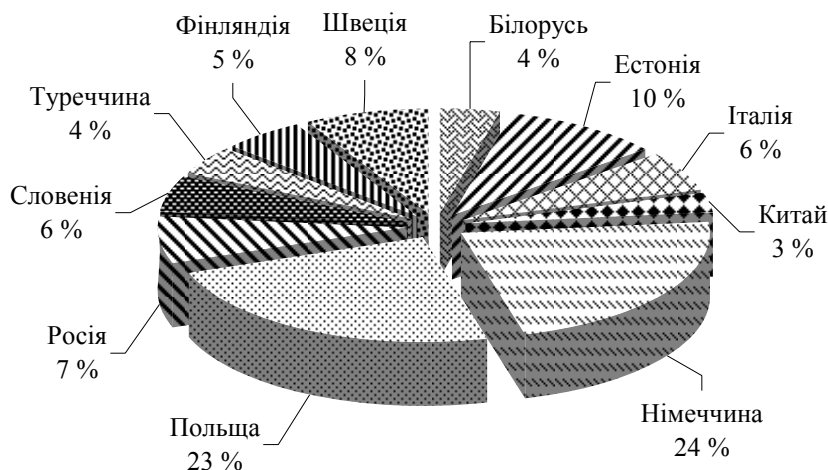

Рис. 3. Структура імпортування лакофарбових матеріалів до України в 2009 р.

Частка експортованих із України лакофарбових матеріалів не перевищує 6 % загального виробництва продукції декоративно-будівельного призначення. Основними споживачами її є Молдова, Росія, Румунія, Грузія, Азербайджан, Білорусь. За даними аналітичного видання "Хім-кур'єр" [15], за 9 місяців 2010 р. експорт зріс удвічі порівняно з відповідним періодом 2009 р., на відміну від імпорту, який скоротився на 5 %.

Щодо перспектив галузі, то в 2010 р. фахівці не прогнозували суттєвих змін на ринку лакофарбових матеріалів. Складність полягає в тому, що основні галузі-споживачі ЛФМ досі не подолали наслідків економічної та фінансової кризи. У 2011 р. очікується значне зростання обсягів ринку ЛФМ через закінчення строків підготовки до проведення чемпіонату з футболу в 2012 р.

Головним завданням для операторів ринку лакофарбових матеріалів у 2011 р. буде повернення до обсягів докризового періоду. За прогнозом директора з продажу ВАТ "ТМ Композит-Сервіс" В. Боровцова [цит. за 16], при подоланні кризи ринок ЛФМ розширюватиметься і посилюватиметься конкуренція, особливо серед виробників водорозчинної продукції, обсяг якої на європейському ринку становить сьогодні 70 %. В Україні ЛФМ на основі органічних розчинників завжди значно перевищувала частку водорозчинних матеріалів. Останнім часом ситуація поступово змінюється: в 2009 р. обсяг водорозчинних ЛФМ оцінено в 40 %. Прогнозується, що така позитивна тенденція збережеться й надалі.

Загалом, експерти утримуються від прогнозування подальшого розвитку ринку лакофарбових матеріалів в Україні. Він залежить від багатьох зовнішніх факторів: стану світової економіки, тенденцій розвитку глобального ринку ЛМФ, відродження будівельної промисловості, купівельної спроможності населення та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бакус И.* Рынок лакокрасочных материалов: выжили не все / И. Бакус. — Режим доступа : http://www.budfond.com/construction/materials/2040-gynok-lakokrasochnyh-materialov-lkm-vyzhili-ne-vse_
2. *Исакова Д.* Рынок лакокрасочных материалов будет восстанавливаться не один год / Д. Исакова // Инвестгазета. — 2010. — № 29. — Режим доступа к журналу : <http://www.retailstudio.org/markets/9263.htm>.
3. *Бойко Н.* Цветной бизнес / Н. Бойко // Стр-во и реконструкция. — 2010. — № 8. — Режим доступа к журналу : <http://www.stroy-ua.net/obzory-gynkov/tsvetnoy-byznes.html>.
4. *Мельник О.* Красить жизнь не запретишь / О. Мельник // Стр-во и реконструкция. — 2008. — № 9. — Режим доступа к журналу : <http://www.stroy-ua.net/obzory-gynkov/krasyt-zhyzn-ne-zapretysh.html>.
5. *Свидерский В. А.* Состояние, структура и перспективы развития лакокрасочной продукции в Украине / В. А. Свидерский, Т. А. Караваев // Лакокрасочные материалы и их применение. — 2010. — № 9. — С. 8—16.
6. *Ковеня Т. В.* Підсумки роботи підприємств хімічної та нафтохімічної промисловості України у I кварталі 2009 року / Т. В. Ковеня. — Черкаси : Черкаський НДІТЕХІМ, 2009. — 30 с.
7. *Лакокрасочный бизнес.* — Режим доступа : <http://domobaza.info/statistik-ukraini/lakokrasochniy-biznes.html>.
8. *Статистичний бюлетень про основні показники роботи промисловості України за січень – вересень 2010 року.* — К. : Державний комітет статистики України, 2010. — 144 с.
9. *Ковеня Т. В.* Підсумки роботи хімічного комплексу України у 2008 році, основні тенденції та прогноз розвитку галузі на 2009 рік. Аналітичний огляд / Т. В. Ковеня. — Черкаси : Черкаський НДІТЕХІМ, 2009. — 46 с.
10. *Ковеня Т. В.* Аналіз роботи хімічної та нафтохімічної промисловості України в 2007 році. Основні тенденції та прогноз розвитку / Т. В. Ковеня // Хімічна пром-сть України. — 2008. — № 4. — С. 3—16.
11. *Войналович Л.* Лакофарбові матеріали нового покоління / Л. Войналович // Деревообробник. — 2008. — № 14 (32). — С. 15—17.
12. *Прохоров С.* Фарби-шоу / С. Прохоров // Укр. діловий тижневик "Контракти". — 2007. — № 20. — Режим доступу до журналу : <http://www.kontrakty.com.ua/show/ukr/article/34/2020078921.html>.
13. *Лакокрасочные материалы: рынок ЛКМ в ожидании 2011 года* // Property Times. — 2010. — № 32 (326). — Режим доступа к журналу : http://propertytimes.ua/index.php?lang_id=1&content_id=8831.
14. *Сумарний обсяг імпорту та експорту окремих підгруп товарів за окремими кодами УКТЗЕД.* — Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/dmsu/control/cstat/f11/showstat>.

15. *Украинский рынок рос за счет экспорта дешевых алкидов.* — Режим доступа : [http://www.him-kurier.ru/web/OpenHK.nsf/NbSU/ 2708B9E96E79AF5BC22577B40032AE21Q?OpenDocument](http://www.him-kurier.ru/web/OpenHK.nsf/NbSU/2708B9E96E79AF5BC22577B40032AE21Q?OpenDocument).
16. *Рынок лакокрасочных материалов: все цвета экологии.* — Режим доступа : http://www.propertytimes.ua/index.php?lang_id=1&content_id=8668&lp=1.